

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 1 lutego 2017 r. *

Odesłanie prejudycjalne — Zabezpieczenie społeczne — Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 — Składnik z tytułu „niesamodzielności” zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności (disability living allowance) — Osoba ubezpieczona od ryzyka starości, która zaprzestała ostatecznie wszelkiej działalności zawodowej — Pojęcia „świadczenia w razie choroby” i „świadczenia z tytułu inwalidztwa” — Przenoszalność

W sprawie C-430/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) postanowieniem z dnia 29 lipca 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 sierpnia 2015 r., w postępowaniu:

Secretary of State for Work and Pensions

przeciwko

Tolley,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev (sprawozdawca), C.G. Fernlund i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 czerwca 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu pani Tolley (zmarłej, reprezentowanej w postępowaniu przez wykonawcę testamentu), przez R. Drabble’a, QC, oraz T. Buleya, barrister, upoważnionych przez S. Clarke, solicitor,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez M. Holta oraz C. Crane, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez B. Kennelly’ego, QC, oraz D. Blundella, barrister,
- w imieniu rządu norweskiego przez P. Wenneråsa, M. Scheia oraz C. Rydninga, działających w charakterze pełnomocników,

* * Język postępowania: angielski.

— w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Martina oraz J. Tomkina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 października 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w brzmieniu zmienionym i znowelizowanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 3), zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 307/1999 z dnia 8 lutego 1999 r. (Dz.U. 1999, L 38, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 335), (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1408/71”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Secretary of State for Work and Pensions (ministrem ds. pracy i świadczeń emerytalnych, Zjednoczone Królestwo, zwanym dalej „ministrem”) a panią Tolley – zmarłą w dniu 10 maja 2011 r. i reprezentowaną w postępowaniu głównym przez małżonka działającego w charakterze wykonawcy testamentu – dotyczącego pozbawienia jej uprawnienia do pobierania składnika z tytułu „niesamodzielnności” zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności (*disability living allowance*, zwanego dalej „DLA”) ze względu na to, że nie spełnia ona już przesłanek zamieszkania i obecności w Wielkiej Brytanii.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Rozporządzenie nr 1408/71 zostało zastąpione rozporządzeniem (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 72), które weszło w życie w dniu 1 maja 2010 r. Jednakże ze względu na datę zaistnienia okoliczności faktycznych, których dotyczy postępowanie główne, zastosowanie w sprawie ma rozporządzenie nr 1408/71.
- 4 Artykuł 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

- a) określenia »pracownik najemny« i »osoba prowadząca działalność na własny rachunek« oznaczają odpowiednio każdą osobę:
 - (i) osoba ubezpieczona w ramach ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego kontynuowanego w odniesieniu do jednego lub więcej [większej liczby] ryzyk w ramach działów systemu zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych lub osób prowadzących działalność na własny rachunek lub w ramach specjalnego systemu dla urzędników służby cywilnej;

(ii) która jest ubezpieczona obowiązkowo na wypadek jednego lub kilku ryzyk, odpowiadających działom systemu zabezpieczenia społecznego, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, w ramach systemu zabezpieczenia społecznego stosowanego do wszystkich mieszkańców albo do ogółu ludności czynnej zawodowo, jeżeli ta osoba:

— może być określona jako pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek ze względu na sposób zarządzania albo finansowania tego systemu,

lub

— nie spełniając tych kryteriów, jest ubezpieczona z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego kontynuowanego na wypadek innych ryzyk, określonych w załączniku I, w ramach systemu ustanowionego na rzecz pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek lub w ramach systemu określonego w (iii) lub, w przypadku braku takiego systemu w danym państwie członkowskim, jeżeli osoba ta spełnia kryteria definicji podanej w załączniku I;

[...]

[...]

o) określenie »instytucja właściwa« oznacza:

(i) instytucję, w której zainteresowany jest ubezpieczony w chwili składania wniosku o świadczenie;

[...]

[...]

q) określenie »państwo właściwe« oznacza państwo członkowskie, na którego terytorium znajduje się instytucja właściwa;

[...]”.

5 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do pracowników najemnych lub do osób prowadzących działalność na własny rachunek, lub do studentów, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich i są obywatelami jednego z państw członkowskich lub są bezpaństwowcami lub uchodźcami, zamieszkałymi na terytorium jednego z państw członkowskich, jak i do członków ich rodzin i do osób pozostałych przy życiu [po ich śmierci]”.

6 Artykuł 4 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą:

a) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa;

b) świadczeń z tytułu inwalidztwa, łącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarobkowania;

c) emerytur;

[...]

2. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do powszechnych i szczególnych systemów zabezpieczenia społecznego, składowych i nieskładowych, jak również do systemów dotyczących obowiązków pracodawcy lub armatora w zakresie świadczeń określonych w ust. 1.

[...]”.

- 7 Artykuł 10 ust. 1 akapit pierwszy tego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, świadczenia pieniężne z tytułu inwalidztwa, starości lub dla osób pozostałych przy życiu, renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej oraz świadczenia z tytułu śmierci uzyskane na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku państw członkowskich nie ulegają zmniejszeniu, zmianie, zawieszeniu, zniesieniu ani przypadkowi z tego tylko powodu, że uprawniony zamieszkuje terytorium innego państwa członkowskiego niż to, w którym znajduje się instytucja zobowiązana do wypłaty świadczeń”.

- 8 Artykuł 13 rozporządzenia nr 1408/71 stanowi:

„1. Z zastrzeżeniem art. 14c i 14f osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Ustawodawstwo [to] określa się zgodnie z przepisami niniejszego tytułu.

2. Z zastrzeżeniem przepisów art. 14–17:

- a) pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli zamieszkuje na terytorium innego państwa członkowskiego lub jeżeli przedsiębiorstwo lub pracodawca, [które lub] który go zatrudnia, ma swoją zarejestrowaną siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności na terytorium innego państwa członkowskiego;

[...]

- f) osoba, która przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego, a nie podlega ustawodawstwu innego państwa członkowskiego zgodnie z jedną z zasad ustanowionych w akapitach poprzednich lub zgodnie z jednym z wyjątków lub przepisów szczególnych, określonych w art. 14–17, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, na którego terytorium zamieszkuje, wyłącznie zgodnie [z] przepisami tego ustawodawstwa”.

- 9 Tytuł III rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowany „Przepisy szczególne dotyczące różnych grup świadczeń”, jest podzielony na osiem rozdziałów, z których pierwszy dotyczy choroby i macierzyństwa. W sekcji 2 tego rozdziału, zatytułowanej „Pracownicy najemni i osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz członkowie ich rodzin”, zawarto art. 19 tego rozporządzenia, który w ust. 1 stanowi:

„Pracownikowi najemnemu lub osobie prowadzącej działalność na własny rachunek, która zamieszkuje na terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo właściwe i która spełnia warunki przewidziane przez ustawodawstwo państwa właściwego do nabycia prawa do świadczeń, z uwzględnieniem w danym przypadku przepisów art. 18, przysługują w państwie zamieszkania:

[...]

b) świadczenia pieniężne wypłacane przez instytucję właściwą, zgodnie z ustawodawstwem stosowanym przez nią. Jednakże na podstawie porozumienia między instytucją właściwą a instytucją miejsca zamieszkania świadczenia te mogą być udzielane przez tę ostatnią instytucję na rachunek pierwszej instytucji, zgodnie z ustawodawstwem państwa właściwego”.

10 Zawarty w tej samej sekcji art. 22 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„1. Pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek, którzy spełniają warunki wymagane przez ustawodawstwo państwa właściwego w celu uzyskania prawa do świadczeń, z uwzględnieniem, w odpowiednim przypadku, przepisów art. 18 oraz:

[...]

b) która, po uzyskaniu prawa do świadczeń udzielanych na rachunek instytucji właściwej, uzyskała zgodę tej instytucji na powrót na terytorium państwa członkowskiego, gdzie zamieszkuje, lub na przeniesienie swojego miejsca zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego;

[...]

ma prawo:

[...]

(ii) do świadczeń pieniężnych wypłacanych przez instytucję właściwą zgodnie ze stosowanym przez nią ustawodawstwem. Jednakże na podstawie porozumienia między instytucją właściwą a instytucją miejsca pobytu lub miejsca zamieszkania świadczenia te mogą być udzielane przez tę ostatnią instytucję na rachunek pierwszej instytucji, zgodnie z przepisami ustawodawstwa państwa właściwego.

2. Udzielenia zgody wymaganej zgodnie z ust. 1 lit. b) można odmówić jedynie w przypadku, gdy zostanie ustalone, że przeniesienie się zainteresowanego może ujemnie wpłynąć na stan jego zdrowia lub przebieg prowadzonego leczenia.

[...]”.

11 Artykuł 89 rozporządzenia nr 1408/71 ma następujące brzmienie:

„Szczególne warunki stosowania ustawodawstw niektórych państw członkowskich wymienione są w załączniku VI”.

12 W załączniku I do rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowanym „Zakres podmiotowy rozporządzenia”, zawarto pozycję dotyczącą Zjednoczonego Królestwa, która ma następujące brzmienie:

„Każdego pracownika najemnego (employed earner) lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek (self-employed earner) w rozumieniu ustawodawstwa Wielkiej Brytanii lub ustawodawstwa Irlandii Północnej uważa się odpowiednio za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek, w rozumieniu art. 1 lit. a) (ii) rozporządzenia. Każdą osobę, w odniesieniu do której są wymagalne składki jak od pracownika najemnego (employed person) lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek (self-employed person) zgodnie z ustawodawstwem Gibraltaru, uważa się odpowiednio za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek, w rozumieniu art. 1 lit. a) (ii) rozporządzenia”.

- 13 Zawarta w załączniku VI do rozporządzenia nr 1408/71, zatytułowanym „Szczególne warunki stosowania ustawodawstw niektórych państw członkowskich”, pozycja O dotycząca Zjednoczonego Królestwa, w pkt 19 stanowi:

„Z zastrzeżeniem wszelkich konwencji zawartych z poszczególnymi państwami członkowskimi, do celów art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia i art. 10b rozporządzenia wykonawczego, ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestaje być stosowane pod koniec ostatniego z kolejnych trzech dni w odniesieniu do każdej osoby uprzednio podlegającej ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa jako pracownik najemny lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek:

[...]

- c) w ostatnim dniu każdego okresu otrzymywania świadczeń w razie choroby lub macierzyństwa (łącznie ze świadczeniami rzeczowymi, w zakresie których Zjednoczone Królestwo jest państwem właściwym) lub zasiłku dla bezrobotnych, który
- (i) rozpoczął się przed dniem przeniesienia miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego lub jeśli rozpoczął się później;
 - (ii) nastąpił niezwłocznie po zatrudnieniu lub prowadzeniu działalności na własny rachunek w innym państwie członkowskim, podczas gdy osoba ta podlegała ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa”.
- 14 Punkt 20 pozycji O stanowi:
- „Fakt, że [Pomimo faktu, że] osoba została objęta ustawodawstwem innego państwa członkowskiego zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia, art. 10b rozporządzenia wykonawczego i pkt 19 powyżej nie stanowią przeszkody dla:
- a) stosowania do tej osoby przez Zjednoczone Królestwo, jako państwo właściwe, przepisów tytułu III rozdział 1 i rozdział 2 sekcja 1 lub art. 40 ust. 2 rozporządzenia, odnoszących się do pracowników najemnych i osób prowadzących działalność na własny rachunek, jeżeli osoba ta zachowała status pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do tych celów i była ostatnio ubezpieczona zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa;
 - b) uznania tej osoby za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek do celów tytułu III rozdziały 7 i 8 rozporządzenia lub art. 10 lub 10a rozporządzenia wykonawczego, pod warunkiem że świadczenia Zjednoczonego Królestwa na podstawie tytułu III rozdział 1 są płatne na rzecz tej osoby zgodnie z lit. a)”.

Prawo Zjednoczonego Królestwa

- 15 Z postanowienia odsyłającego wynika, że DLA jest świadczeniem o charakterze nieskładkowym mającym na celu pokrycie dodatkowych kosztów związanych z potrzebą określonego rodzaju opieki, względnie całkowitym lub istotnym upośledzeniem zdolności chodzenia. Obejmując składnik z tytułu „niesamodzielności” i składnik z tytułu „przemieszczania się”, DLA nie jest uzależniona od kryterium posiadanych środków i nie stanowi świadczenia rekompensującego brak dochodów w zakresie, w jakim uprawniony może wykonywać działalność zawodową.
- 16 Zgodnie z art. 71 ust. 6 Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (ustawy o składkach i świadczeniach zabezpieczenia społecznego z 1992 r., zwanej dalej „ustawą z 1992 r.”), „[u]prawienie do [DLA] nie przysługuje, jeżeli dana osoba nie spełnia przesłanek dotyczących zamieszkania i obecności w Wielkiej Brytanii”.

- 17 Te przesłanki zamieszkania i obecności w Wielkiej Brytanii uściślono w szczególności w art. 2 ust. 1 lit. a) Social Security (Disability Living Allowance) Regulations 1991 (rozporządzenia z 1991 r. w sprawie zabezpieczenia społecznego dotyczącego zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności).

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 18 W latach 1967–1984 pani Tolley, obywatelka brytyjska urodzona w dniu 17 kwietnia 1952 r., uiszczala składki tytułem krajowego zabezpieczenia społecznego. Następnie uznano jej składki do roku 1993. Jeżeli spełniałaby wymogi w zakresie składek w chwili osiągnięcia państwowego wieku emerytalnego, mogłaby uzyskać uprawnienie do państwowej emerytury.
- 19 Począwszy od dnia 26 lipca 1993 r. przyznano pani Tolley składnik DLA z tytułu „niesamodzielnosci” na czas nieokreślony ze względu na to, że nie była ona w stanie przygotowywać dla siebie posiłków.
- 20 W dniu 5 listopada 2002 r. pani Tolley przeprowadziła się wraz z mężem na stałe do Hiszpanii. W tym państwie członkowskim pani Tolley nie była ani pracownikiem najemnym, ani osobą prowadzącą działalność na własny rachunek.
- 21 W 2007 r. minister stwierdził w decyzji, że prawo pani Tolley do pobierania składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” wygasło z dniem 6 listopada 2002 r. Jest bezsporne, że na mocy ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa zainteresowana utraciła w tej dacie prawo do tego zasiłku.
- 22 Pani Tolley wniosła następnie skargę na tę decyzję do First-tier Tribunal (sądu pierwszej instancji, Zjednoczone Królestwo). Sąd ten uwzględnił tę skargę, stwierdzając, że po przeprowadzce do Hiszpanii pani Tolley jest uprawniona do dalszego pobierania składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” na podstawie art. 10 rozporządzenia nr 1408/71.
- 23 Minister zaskarżył wyrok First-tier Tribunal (sądu pierwszej instancji) przed Upper Tribunal (sądem wyższej instancji, Zjednoczone Królestwo). Ten ostatni sąd stwierdził, że pani Tolley jest uprawniona do składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” na mocy art. 22 tego rozporządzenia ze względu na to, że w zakresie, w jakim była ona ubezpieczona od ryzyka starości z uwagi na uiszczane przez nią składki zabezpieczenia społecznego, jest ona pracownikiem najemnym w rozumieniu art. 1 lit. a) wspomnianego rozporządzenia.
- 24 Court of Appeal (England & Wales) [sąd apelacyjny (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo] oddalił wniesioną przez ministra apelację od wyroku wydanego przez Upper Tribunal (sąd wyższej instancji). W konsekwencji minister wniósł skargę do Supreme Court of the United Kingdom (sądu najwyższego Zjednoczonego Królestwa).
- 25 Sąd ten wskazuje, że składnik DLA z tytułu „niesamodzielnosci” można uznać za świadczenie z tytułu inwalidztwa w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71, które na mocy art. 10 tego rozporządzenia może być przeniesione do innego państwa członkowskiego. Zasadniczą cechą wymienionych w tym przepisie świadczeń jest to, że są one przyznawane w formie świadczeń długoterminowych lub świadczeń jednorazowych związanych z trwałymi sytuacjami. Natomiast w wypadku uznania tego zasiłku za świadczenie w razie choroby należałoby rozpatrzyć kwestię, czy zawarta w art. 1 lit. a) ppkt (ii) tego rozporządzenia definicja „pracownika najemnego” ma także zastosowanie do przepisów tytułu III rozdział 1 wspomnianego rozporządzenia dotyczących choroby. W tym względzie nielogiczne byłoby uznanie osób bezczynnych z gospodarczego punktu widzenia za pracowników, których należałoby traktować korzystniej niż osoby aktywnie poszukujące zatrudnienia.

- 26 Ponadto na wypadek ewentualnego utrzymania prawa pani Tolley do emerytury na podstawie ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa po przeprowadzce do Hiszpanii, sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy zawarte w art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 wyrażenie „osoba, która przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego” odnosi się do całego ustawodawstwa państwa członkowskiego, czy też jedynie do części ustawodawstwa tego państwa dotyczącej danego świadczenia. W wypadku gdyby chodziło jedynie o wspomnianą część ustawodawstwa, sąd ten jest zdania, że można rozważyć, czy pkt 19 lit. c) pozycji O dotyczącej Zjednoczonego Królestwa zawartej w załączniku VI do tego rozporządzenia – w którym uściślono chwilę, w jakiej ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestaje być stosowane – odnosi się do faktycznego korzystania ze świadczenia, czy też jedynie do uprawnienia do pobierania go. Należałoby także rozpatrzyć kwestię, czy w pkt 20 tej pozycji O nałożono na Zjednoczone Królestwo obowiązek zapłaty składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” zgodnie z przepisami zawartymi w tytule III rozdział 1 wspomnianego rozporządzenia.
- 27 W tych okolicznościach Supreme Court of the United Kingdom (sąd najwyższy Zjednoczonego Królestwa) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy składnik DLA z tytułu »niesamodzielnosci« został w Zjednoczonym Królestwie poprawnie sklasyfikowany dla celów rozporządzenia nr 1408/71 jako »świadczenie z tytułu inwalidztwa«, nie zaś jako świadczenie pieniężne w razie choroby?
- 2) a) Czy osoba, której prawo do [składnika z tytułu »niesamodzielnosci«] DLA ustaje na podstawie prawa krajowego Zjednoczonego Królestwa z uwagi na przeniesienie się do innego państwa członkowskiego i która zakończyła wszelką działalność zawodową przed tym przeniesieniem, jednakże pozostaje ubezpieczona na wypadek starości w ramach systemu zabezpieczenia społecznego Zjednoczonego Królestwa, przestaje podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa dla celów art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71?
- b) Czy osoba taka w każdym razie podlega w dalszym ciągu ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w świetle pkt 19 lit. c) [pozycji O dotyczącej Zjednoczonego Królestwa w załączniku VI do rozporządzenia nr 1408/71]?
- c) Jeżeli przestała ona podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f), czy Zjednoczone Królestwo jest zobowiązane, czy też jedynie uprawnione na podstawie pkt 20 [pozycji O dotyczącej Zjednoczonego Królestwa w załączniku VI do tego rozporządzenia], do stosowania względem niej przepisów tytułu III rozdział 1 rozporządzenia?
- 3)
- a) Czy szeroka definicja pracownika najemnego zawarta w wyroku z dnia 7 czerwca 2005 r., Dodl i Oberhollenzer ([C-543/03] EU:C:2005:364), ma zastosowanie dla celów art. 19–22 rozporządzenia nr 1408/71, w sytuacji gdy dana osoba zakończyła wszelką działalność zawodową przed przeniesieniem się do innego państwa członkowskiego, pomimo poczynionego w tytule III rozdział 1 rozróżnienia pomiędzy z jednej strony pracownikami najemnymi i osobami prowadzącymi działalność na własny rachunek a z drugiej strony osobami bezrobotnymi?
- b) Jeżeli ma ona zastosowanie, czy taka osoba jest uprawniona do przeniesienia świadczenia na podstawie art. 19 albo art. 22 rozporządzenia nr 1408/71? Czy art. 22 ust. 1 lit. b) stoi na przeszkodzie wyłączeniu uprawnienia skarżącej do składnika DLA z tytułu »niesamodzielnosci« poprzez wymóg zamieszkania nałożony przez ustawodawstwo krajowe w przypadku przeniesienia się do innego państwa członkowskiego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy świadczenie takie jak składnik DLA z tytułu „niesamodzielności” stanowi świadczenie w razie choroby, czy też świadczenie z tytułu inwalidztwa w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71.

W przedmiocie dopuszczalności

- 29 Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, że pierwsze pytanie prejudycjalne jest niedopuszczalne ze względu na to, po pierwsze, że nie stanowiło ono przedmiotu dyskusji przed sądem odsyłającym, oraz po drugie, że jest ono identyczne z pytaniem rozpatrywanym w sprawie leżącej u podstaw wyroku z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada (C-299/05, EU:C:2007:608).
- 30 Jeśli chodzi o podniesiony przez rząd pierwszy zarzut niedopuszczalności, należy wskazać, że w art. 267 TFUE przyznano sądom krajowym jak najszerze uprawnienie do wystąpienia do Trybunału, jeśli uznają one, że w zawisłej przed nimi sprawie pojawiły się pytania związane z wykładnią lub oceną ważności przepisów prawa Unii wymagające rozstrzygnięcia z ich strony. Sądy krajowe mają zatem możliwość, a w niektórych wypadkach – obowiązek, wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym, gdy stwierdzą, bądź to z urzędu, bądź to na wniosek stron, że meritum sprawy dotyczy kwestii wchodzącej w zakres akapitu pierwszego tego postanowienia. Z tego względu fakt, iż strony w postępowaniu głównym nie przywoływały przed sądem odsyłającym kwestii dotyczącej prawa Unii, nie stoi na przeszkodzie wystąpieniu przez sąd odsyłający z wnioskiem do Trybunału (wyrok z dnia 15 stycznia 2013 r., Križan i in., C-416/10, EU:C:2013:8, pkt 64, 65 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym opiera się bowiem na dialogu pomiędzy sądami, którego podjęcie zależy wyłącznie od dokonanej przez sąd krajowy oceny istotnego znaczenia i konieczności takiego wniosku (wyrok z dnia 15 stycznia 2013 r., Križan i in., C-416/10, EU:C:2013:8, pkt 66).
- 32 Ponadto, o ile w interesie prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości może leżeć zadanie pytania prejudycjalnego dopiero po przeprowadzeniu kontradyktoryjnej debaty, o tyle należy stwierdzić, że istnienie wstępnej kontradyktoryjnej debaty nie zostało wskazane wśród przesłanek wymaganych do wdrożenia określonej w art. 267 TFUE procedury (zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 1994 r., Eurico Italia i in., C-332/92, C-333/92 i C-335/92, EU:C:1994:79, pkt 11).
- 33 Z powyższych rozważań wynika, że fakt, iż strony sporu nie przedyskutowały wstępnie przed sądem krajowym pytania związanego z prawem Unii, nie stoi na przeszkodzie rozpatrzeniu takiego pytania przez Trybunał.
- 34 Jeśli chodzi o drugi zarzut niedopuszczalności, wystarczy przypomnieć, że nawet w wypadku istnienia orzecznictwa Trybunału, w którym rozstrzygnięto rozpatrywaną kwestię prawną, sądy krajowe zachowują pełną swobodę zwrócenia się do Trybunału, jeśli uważają to za stosowne, a okoliczność, że przepisy, o których wykładnię wniesiono, były już interpretowane przez Trybunał, nie powoduje, by Trybunał nie był właściwy w kwestii wydania nowego orzeczenia (wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., Torresi, C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 W tych okolicznościach należy stwierdzić dopuszczalność pierwszego pytania prejudycjalnego.

Co do istoty

- 36 Na wstępie należy rozpatrzyć, czy sytuacja pani Tolley jest objęta zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71.
- 37 W tym względzie art. 2 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że stosuje się je do pracowników najemnych lub do osób prowadzących działalność na własny rachunek, lub do studentów, którzy podlegają lub podlegali ustawodawstwu jednego lub kilku państw członkowskich i są obywatelami jednego z państw członkowskich lub są bezpaństwowcami lub uchodźcami, zamieszkającymi na terytorium jednego z państw członkowskich, jak i do członków ich rodzin i do osób pozostałych przy życiu po ich śmierci.
- 38 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału osoba posiada przymiot „pracownika” w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71 od chwili, gdy jest ona ubezpieczona, choćby na wypadek tylko jednego rodzaju ryzyka, z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego lub fakultatywnego w ramach powszechnego lub szczególnego systemu zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 1 lit. a) tego rozporządzenia, i to bez względu na istnienie stosunku pracy (wyrok z dnia 10 marca 2011 r., Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 39 Sąd odsyłający i rząd Zjednoczonego Królestwa podnoszą jednak, że sytuacja pani Tolley jest objęta art. 1 lit. a) pkt (ii) tiret drugie rozporządzenia nr 1408/71, ponieważ składnik DLA z tytułu „niesamodzielności” przysługuje wszystkim rezydentom bez względu na to, czy są oni pracownikami najemnymi czy też nie. Ponieważ w przepisie tym odesłano do załącznika I do tego rozporządzenia, panią Tolley można zakwalifikować jako „pracownika” jedynie wtedy, gdy spełni ona określone w brytyjskim ustawodawstwie przesłanki. Ustawodawstwo to dotyczy bowiem, zdaniem rządu, jedynie osób wykonujących działalność zarobkową.
- 40 W niniejszym wypadku z przedstawionych Trybunałowi akt sprawy wynika, że w latach 1967–1993 pani Tolley była ubezpieczona w Zjednoczonym Królestwie od ryzyka starości w ramach systemu zabezpieczenia społecznego mającego zastosowanie do wszystkich rezydentów. Nie jest sporne, iż sposób zarządzania tym systemem oraz jego finansowania pozwalał na identyfikację tej osoby jako pracownika najemnego. Ponieważ była ona zatem ubezpieczona na określoną w art. 4 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1408/71 okoliczność, pani Tolley należy uznać za pracownika w rozumieniu art. 1 lit. a) ppkt (ii) tiret pierwsze tego rozporządzenia.
- 41 Fakt, że pani Tolley zmarła przed osiągnięciem wieku emerytalnego, nie podaje w wątpliwość tego stwierdzenia. Możliwość objęcia podmiotowym zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71 nie zależy bowiem od nastąpienia ubezpieczonego ryzyka (zob. podobnie wyrok z dnia 10 marca 2011 r., Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, pkt 30).
- 42 Należy zatem stwierdzić, że sytuacja taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym jest objęta podmiotowym zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71.
- 43 Następnie należy przypomnieć, że świadczenie można uznać za świadczenie zabezpieczenia społecznego, gdy jest ono przyznawane uprawnionym w oderwaniu od jakiejkolwiek indywidualnej i uznaniowej oceny ich osobistych potrzeb, na podstawie prawnie określonej sytuacji oraz jeżeli odnosi się ono do jednego z rodzajów ryzyka enumeratywnie wyliczonych w art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 (wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada, C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 44 Zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a) i b) tego rozporządzenia ma ono zastosowanie do ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą, odpowiednio, świadczeń w razie choroby i świadczeń z tytułu inwalidztwa, łącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarabkowania.

- 45 W celu przeprowadzenia rozróżnienia między różnymi kategoriami świadczeń z zabezpieczenia społecznego należy uwzględnić ryzyko objęte każdym ze świadczeń (wyrok z dnia 18 lipca 2006 r., De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, pkt 27).
- 46 W tym względzie Trybunał orzekł, że świadczenia przyznawane w sposób obiektywny, w przypadku zaistnienia określonego w przepisach prawnych stanu faktycznego, mające na celu poprawę stanu zdrowia i warunków życia osób wymagających opieki służą zasadniczo uzupełnieniu świadczeń z tytułu ubezpieczenia chorobowego i powinny być uznawane za „świadczenia w razie choroby” w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 (wyroki: z dnia 5 marca 1998 r., Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, pkt 23–25; a także z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada, C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 47 Co się tyczy składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci”, z przedstawionych przez sąd odsyłający informacji wynika, że to świadczenie pieniężne o charakterze nieskładkowym – przyznawane niezależnie od poziomu dochodów uprawnionego – ma na celu zrekompensowanie dodatkowych kosztów, jakie może ponieść dana osoba w szczególności ze względu na całkowite lub istotne upośledzenie zdolności chodzenia.
- 48 Jest bezsporne, że przyznanie wspomnianego świadczenia nie zależy od indywidualnej oceny osobistych potrzeb wnioskodawcy i że ma ono miejsce w oparciu o obiektywne kryteria, takie jak niemożność przygotowywania przez daną osobę swoich posiłków, które to kryteria określono w ustawie z 1992 r.
- 49 Co więcej, nie kwestionowano tego, że rozpatrywane w postępowaniu głównym świadczenie wykazuje takie same cechy i ma taki sam cel jak DLA obowiązujące w okresie zaistnienia okoliczności faktycznych w sprawie leżącej u podstaw wyroku z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada (C-299/05, EU:C:2007:608).
- 50 W pkt 65 i następnym tego wyroku Trybunał orzekł zaś w istocie, że nawet jeśli to świadczenie nie ma zasadniczo na celu uzupełnienia świadczeń z tytułu ubezpieczenia chorobowego, zasiłek ten należy – z wyjątkiem składnika z tytułu „przemieszczania się” – uznać za świadczenie w razie choroby w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71.
- 51 W tych okolicznościach rozpatrywane w postępowaniu głównym świadczenie stanowi świadczenie w razie choroby w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71.
- 52 Stwierdzenia tego nie podważa wskazany przez sąd odsyłający argument, zgodnie z którym rozpatrywany w postępowaniu głównym zasiłek można zakwalifikować jako „świadczenie z tytułu inwalidztwa” ze względu na to, że jest on podobny do świadczeń wymienionych w art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71, a mianowicie w szczególności świadczeń pieniężnych z tytułu inwalidztwa, których zasadniczą cechą jest to, że są one przyznawane w formie świadczeń długoterminowych lub świadczeń jednorazowych związanych z trwałymi sytuacjami.
- 53 Okoliczność bowiem, że dla celów przyznania składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” ograniczenie możliwości przemieszczania się powinno obejmować istotny okres, nie zmienia celu tego zasiłku, który polega na ułatwieniu życia osób niesamodzielnych (zob. analogicznie wyrok z dnia 18 października 2007 r., Komisja/Parlament i Rada, C-299/05, EU:C:2007:608, pkt 63).
- 54 Ponadto Trybunał orzekł, że należy uznać za świadczenia w razie choroby w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 świadczenia takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym odnoszące się do ryzyka niesamodzielnosci, mimo że – w odróżnieniu od świadczeń w razie choroby stricto sensu – nie są one co do zasady wypłacane krótkookresowo i że mogą one posiadać – zwłaszcza ze względu na swój sposób stosowania – cechy, które faktycznie zbliżają je również w pewnym zakresie do działów dotyczących ryzyka niezdolności do pracy i starości (zob. podobnie wyrok z dnia 30 czerwca 2011 r., da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, pkt 47, 48).

- 55 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi, że świadczenie takie jak składnik DLA z tytułu „niesamodzielnosci” jest świadczeniem w razie choroby w rozumieniu rozporządzenia nr 1408/71.

W przedmiocie pierwszej i drugiej części pytania drugiego

- 56 Poprzez pierwszą i drugą część pytania drugiego sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, po pierwsze, czy art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, iż fakt, że osoba nabyła uprawnienie do emerytury na podstawie składek uiszczanych w danym okresie na rzecz systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, stoi na przeszkodzie temu, aby następnie ustawodawstwo tego państwa członkowskiego przestało być stosowane w odniesieniu do tej osoby. Jeśli na to pytanie należałoby udzielić odpowiedzi przeczącej, sąd ten dąży do ustalenia, po drugie, w jakiej chwili ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestało być stosowane do pani Tolley, mając na względzie okoliczność faktyczną, że nadal pobierała ona świadczenia tytułem składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” aż do 2007 r., mimo że zgodnie z tym ustawodawstwem utraciła ona prawo do pobierania wspomnianego świadczenia ze względu na przeprowadzkę do Hiszpanii w 2002 r.
- 57 Należy wskazać, że rozporządzenie nr 1408/71 nie wprowadza wspólnego systemu zabezpieczenia społecznego, lecz pozostawia odrębne systemy krajowe i ma na celu jedynie zapewnienie ich koordynacji. Pozwala ono zatem na dalsze istnienie odrębnych systemów krajowych, z których wynikają odrębne wierzytelności względem różnych instytucji krajowych, przeciwko którym uprawnionemu przysługują bezpośrednie roszczenia na podstawie bądź jedynie prawa krajowego, bądź prawa krajowego uzupełnionego w razie konieczności prawem Unii (wyrok z dnia 21 lutego 2013 r., Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 Przepisy tytułu II wspomnianego rozporządzenia, do których zalicza się jego art. 13, stanowią kompletny i jednolity system norm kolizyjnych. Przepisy te mają na celu nie tylko uniknięcie jednoczesnego zastosowania kilku krajowych ustawodawstw i mogących z tego wyniknąć komplikacji, lecz również zapobieżenie pozbawieniu osób objętych zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71 ochrony w dziedzinie zabezpieczenia społecznego – wobec braku ustawodawstwa, jakie miałyby do nich zastosowanie (wyrok z dnia 11 czerwca 1998 r., Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, pkt 28).
- 59 A zatem gdy dana osoba jest objęta podmiotowym zakresem stosowania rozporządzenia nr 1408/71, zdefiniowanym w art. 2 tego rozporządzenia, to ustanowiona w art. 13 ust. 1 tego rozporządzenia zasada podlegania ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego ma zasadniczo zastosowanie, a właściwe ustawodawstwo krajowe jest określane zgodnie z przepisami tytułu II wspomnianego rozporządzenia (wyrok z dnia 19 marca 2015 r., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, pkt 47).
- 60 Jeśli chodzi o art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia, przepis ten ma jedynie na celu określenie ustawodawstwa krajowego mającego zastosowanie do osób znajdujących się w jednej z sytuacji wskazanych w art. 13 ust. 2 lit. a)–f) (wyrok z dnia 11 czerwca 1998 r., Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, pkt 29).
- 61 W szczególności, co się tyczy art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, należy przypomnieć, że ustanie stosowania ustawodawstwa państwa członkowskiego stanowi przesłankę zastosowania tego przepisu (zob. podobnie wyrok z dnia 19 marca 2015 r., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, pkt 51).
- 62 Natomiast żaden element treści wspomnianego przepisu nie sugeruje, iż fakt, że osoba nabyła uprawnienie do emerytury na podstawie składek uiszczanych w danym okresie na rzecz systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, stoi na przeszkodzie temu, aby w dalszym okresie zaprzestano stosowania ustawodawstwa tego państwa w odniesieniu do tej osoby.

- 63 Co więcej, ze względu na to, że nabycie uprawnienia do emerytury stanowi zwykły skutek wykonywania działalności zawodowej, uznanie, iż osoba nie może podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego innego niż państwo, w którym nabyła ona takie uprawnienie po raz pierwszy, skutkowałoby pozbawieniem art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 jego sensu.
- 64 Jeśli chodzi o przesłanki, zgodnie z którymi ustawodawstwo państwa członkowskiego przestaje być stosowane do danej osoby, należy przypomnieć, że nie zdefiniowano ich w art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71. A zatem określenie tych przesłanek należy do ustawodawstwa krajowego każdego z państw członkowskich (zob. podobnie wyrok z dnia 19 marca 2015 r., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, pkt 51).
- 65 Jak uściślono bowiem w art. 10b rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia nr 1408/71 (Dz.U. 1972, L 74, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 1, s. 83), zmienionego rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2195/91 z dnia 25 czerwca 1991 r. (Dz.U. 1991, L 206, s. 2), datę i warunki, w których osoba, o której mowa w art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, przestaje podlegać ustawodawstwu państwa członkowskiego, określają przepisy tego ustawodawstwa.
- 66 Ponadto, określając chwilę, w której ustawodawstwo państwa członkowskiego przestaje być stosowane do danej osoby, należy w danym wypadku uwzględnić także przepisy załącznika VI do tego ostatniego rozporządzenia, w którym wskazano szczegółowe warunki stosowania ustawodawstw niektórych państw członkowskich.
- 67 W niniejszym wypadku z uwagi na to, że od 1993 r. pani Tolley nie wpłacała już składek na rzecz systemu zabezpieczenia społecznego Zjednoczonego Królestwa, zaprzestała wszelkiej działalności zawodowej i w 2002 r. opuściła to państwo członkowskie, sąd odsyłający powinien rozpatrzyć, czy zgodnie z ustawodawstwem wspomnianego państwa członkowskiego powyższe okoliczności skutkują ustaniem objęcia pani Tolley tym systemem i wyłączeniem jej z niego.
- 68 Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do faktu, że pani Tolley nadal pobierała świadczenia w postaci składnika DLA z tytułu „niesamodzielnosci” aż do 2007 r., mimo że zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa utraciła ona uprawnienie do pobierania tego świadczenia ze względu na przeprowadzkę do Hiszpanii w 2002 r.
- 69 W świetle powyższych rozważań na części pierwszą i drugą pytania drugiego należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, iż fakt, że osoba nabyła uprawnienie do emerytury na podstawie składek uiszczanych w danym okresie na rzecz systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, nie stoi na przeszkodzie temu, aby następnie ustawodawstwo tego państwa członkowskiego przestało być stosowane w odniesieniu do tej osoby. Sąd krajowy powinien określić, w świetle okoliczności rozpatrywanego przezeń sporu i mających zastosowanie przepisów prawa krajowego, w jakiej chwili to ustawodawstwo przestało być stosowane do wspomnianej osoby.

W przedmiocie trzeciej części pytania drugiego oraz w przedmiocie pytania trzeciego

- 70 Poprzez trzecią część pytania drugiego oraz pytanie trzecie, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 19 ust. 1 lub art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, aby w ustawodawstwie państwa członkowskiego uzależniono przyznanie zasiłku takiego jak rozpatrywany w postępowaniu głównym od określonej w art. 71 ust. 6 ustawy z 1992 r. przesłanki zamieszkania i obecności.

- 71 Na wstępie należy wskazać, że w art. 19 tego rozporządzenia, zatytułowanym „Zamieszkanie w państwie członkowskim innym niż państwo właściwe – zasady ogólne”, zapewniono – na koszt właściwego państwa członkowskiego – prawo pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek i członków ich rodzin zamieszkujących w innym państwie członkowskim, których stan wymaga leczenia na terytorium państwa członkowskiego miejsca zamieszkania, do otrzymania świadczeń rzeczowych w razie choroby ze strony instytucji tego ostatniego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., von Chamier-Gliscinski, C-208/07, EU:C:2009:455, pkt 42).
- 72 W konsekwencji, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 84 opinii, przepis ten dotyczy jedynie sytuacji, w których pracownik wnioskujący do instytucji właściwej państwa członkowskiego o przyznanie świadczenia w razie choroby zamieszkuje – w dacie złożenia wniosku – w innym państwie członkowskim.
- 73 W niniejszym wypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że pani Tolley zamieszkiwała jeszcze w Zjednoczonym Królestwie, gdy złożyła do właściwych instytucji tego państwa członkowskiego wnioski o przyznanie składnika DLA z tytułu „niesamodzielnności”. A zatem jej sytuacja nie jest w sposób oczywisty objęta wspomnianym art. 19.
- 74 Następnie, co się tyczy art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71, dotyczy on w szczególności sytuacji przeniesienia – podczas choroby – miejsca zamieszkania pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie instytucji właściwej (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., von Chamier-Gliscinski, C-208/07, EU:C:2009:455, pkt 45).
- 75 Należy zatem rozpatrzyć, czy sytuacja pani Tolley jest objęta wspomnianym art. 22 ust. 1 lit. b).
- 76 Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, po pierwsze, że użyty w tym przepisie termin „pracownik” dotyczy wyłącznie osób, które – w odróżnieniu od pani Tolley – nie zaprzestały definitywnie wszelkiej działalności zawodowej.
- 77 Powyższa argumentacja nie może zostać przyjęta.
- 78 W tym względzie należy wskazać, że zgodnie z art. 1 rozporządzenia nr 1408/71 zawarte w tym przepisie definicje – wśród których wskazano definicję „pracownika najemnego” i „osoby prowadzącej działalność na własny rachunek” – ustanowiono „[do] celów [wspomnianego] rozporządzenia”, nie określając wyjątku dotyczącego niektórych jego przepisów.
- 79 Z pkt 38–40 niniejszego wyroku wynika zaś, że pani Tolley należy uznać za „pracownika” w rozumieniu art. 1 lit. a) ppkt (ii) tiret pierwsze tego rozporządzenia, i to niezależnie od faktu, że zaprzestała ona ostatecznie wszelkiej działalności zawodowej.
- 80 Ponadto należy podkreślić, że Trybunał orzekł już, iż poprzez zawarte w art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 odniesienie do „pracownika” nie zamierzano ograniczyć w ramach tego rozporządzenia zakresu stosowania tego przepisu do pracowników czynnych w stosunku do pracowników bezczynnych (zob. podobnie wyrok z dnia 31 maja 1979 r., Pierik, 182/78, EU:C:1979:142, pkt 7).
- 81 Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, po drugie, że ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestało mieć zastosowanie do pani Tolley w chwili jej przeprowadzki do Hiszpanii i że zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia podlegała ona ustawodawstwu tego ostatniego państwa członkowskiego. Hiszpania jest zatem państwem właściwym w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) wspomnianego rozporządzenia.

- 82 W tym względzie z art. 1 lit. o) ppkt (i) w związku z art. 1 lit. q) rozporządzenia nr 1408/71 wynika, że pojęcie „państwa właściwego” oznacza w szczególności państwo członkowskie, w którym znajduje się instytucja, w której pracownik jest ubezpieczony w chwili składania wniosku o świadczenie.
- 83 Co więcej, z systematyki art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 1408/71 – w którym wskazano przesłanki utrzymania świadczeń, do których pracownik ma prawo zgodnie z ustawodawstwem państwa właściwego, w szczególności w wypadku przeniesienia miejsca zamieszkania „na terytorium innego państwa członkowskiego” – wynika, że jeśli chodzi o tę sytuację, stanowi „państwo właściwe” w rozumieniu tego przepisu konieczne państwo członkowskie, które było właściwe do przyznania tych świadczeń przed przeniesieniem miejsca zamieszkania.
- 84 Jeśli chodzi o rozpatrywany w postępowaniu głównym wypadek, z postanowienia odsyłającego wynika, że w chwili gdy pani Tolley złożyła wniosek o DLA do właściwych instytucji Zjednoczonego Królestwa, była ona ubezpieczona w systemie zabezpieczenia społecznego tego państwa członkowskiego. W konsekwencji, nawet jeśli ustawodawstwo wspomnianego państwa członkowskiego przestało następnie mieć zastosowanie do pani Tolley w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, to Zjednoczone Królestwo jest państwem właściwym w rozumieniu art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia.
- 85 Taki sposób wykładni znajduje potwierdzenie w załączniku VI do rozporządzenia nr 1408/71 w pkt 20 pozycji O dotyczącej Zjednoczonego Królestwa, w którym to przepisie przewidziano, iż „[f]akt, że osoba została objęta ustawodawstwem innego państwa członkowskiego zgodnie z art. 13 ust. 2 lit. f) [tego] rozporządzenia [...], nie stanow[i] przeszkody dla” w szczególności „stosowania do tej osoby przez Zjednoczone Królestwo, jako państwo właściwe, przepisów tytułu III rozdział 1 [...], jeżeli osoba ta zachowała status pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do tych celów i była ostatnio ubezpieczona zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa”. W przepisie tym przewidziano bowiem wyraźnie możliwość, aby Zjednoczone Królestwo pozostało państwem właściwym w rozumieniu przepisów tytułu III rozdział 1 wspomnianego rozporządzenia, w wypadku gdy ustawodawstwo Zjednoczonego Królestwa przestaje mieć zastosowanie do pracownika w rozumieniu art. 13 ust. 2 lit. f) tego rozporządzenia.
- 86 Z powyższych rozważań wynika, że sytuacja taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym jest objęta art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71.
- 87 W przepisie tym przewidziano bowiem prawo przysługujące pracownikowi najemnemu lub osobie prowadzącej działalność na własny rachunek, którzy spełniają przesłanki wymagane zgodnie z ustawodawstwem państwa właściwego, do pobierania świadczeń pieniężnych udzielanych przez instytucję właściwą po przeniesieniu miejsca zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego.
- 88 W tym względzie nie można uwzględnić argumentu rządu Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z którym wyrażenie „spełni[a] warunki wymagane przez ustawodawstwo państwa właściwego” umożliwiało państwom członkowskim określanie przesłanki zamieszkania dla celów świadczeń pieniężnych wskazanych we wspomnianym przepisie. Jak wskazał bowiem rzecznik generalny w pkt 119 opinii, odnosząc się do opinii rzecznika generalnego F.G. Jacobsa w sprawie Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613), taki sposób wykładni – w zakresie, w jakim umożliwiałby on usunięcie określonego w art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 prawa poprzez ustanowienie przesłanki zamieszkania w prawie krajowym – czyniłby ten przepis całkowicie bezprzedmiotowym.
- 89 Z powyższego wynika, że wspomniany art. 22 ust. 1 lit. b) stoi na przeszkodzie temu, aby państwo właściwe uzależniało utrzymanie świadczenia takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym od przesłanki zamieszkania i obecności na jego terytorium.

- 90 Uściśliwszy powyższe, należy podkreślić, że w tym samym przepisie uzależniono prawo do przeniesienia świadczenia takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym od przesłanki, by pracownik wniósł o zgodę instytucji właściwej na przeniesienie miejsca zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego i taką zgodę uzyskał.
- 91 Jest prawdą – jak wynika z art. 22 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1408/71 – że zgody tej można odmówić jedynie w przypadku, gdy zostanie ustalone, że przeniesienie się zainteresowanego może ujemnie wpłynąć na stan jego zdrowia lub przebieg prowadzonego leczenia.
- 92 Niemniej, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 124–126 opinii, przepis ten nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku przyznania pracownikowi uprawnień wynikających z art. 22 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, w wypadku gdy ten pracownik przeniósł miejsce zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego przy braku wszelkiej zgody instytucji właściwej.
- 93 W świetle powyższych rozważań na trzecią część pytania drugiego i na pytanie trzecie należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, aby w ustawodawstwie państwa właściwego uzależniono przyznanie zasiłku takiego jak rozpatrywany w postępowaniu głównym od przesłanki zamieszkania i obecności na terytorium tego państwa członkowskiego. Artykuł 22 ust. 1 lit. b) i art. 22 ust. 2 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że osoba znajdująca się w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym zachowuje prawo do pobierania świadczeń wskazanych w tym pierwszym przepisie po przeniesieniu miejsca zamieszkania do państwa członkowskiego innego niż państwo właściwe, pod warunkiem że uzyskała wymaganą na to zgodę.

W przedmiocie kosztów

- 94 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba), orzeka, co następuje:

- 1) Świadczenie takie jak składnik z tytułu „niesamodzielnności” zasiłku na utrzymanie w przypadku niepełnosprawności (*disability living allowance*) stanowi świadczenie w razie choroby w rozumieniu rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w brzmieniu zmienionym i znowelizowanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 307/1999 z dnia 8 lutego 1999 r.
- 2) Artykuł 13 ust. 2 lit. f) rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym i znowelizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 307/1999, należy interpretować w ten sposób, iż fakt, że osoba nabyła uprawnienie do emerytury na podstawie składek uiszczanych w danym okresie na rzecz systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, nie stoi na przeszkodzie temu, aby następnie ustawodawstwo tego państwa członkowskiego przestało być stosowane w odniesieniu do tej osoby. Sąd krajowy powinien określić, w świetle okoliczności rozpatrywanego przezeń sporu i mających zastosowanie przepisów prawa krajowego, w jakiej chwili to ustawodawstwo przestało być stosowane do wspomnianej osoby.

- 3) Artykuł 22 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym i znowelizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 307/1999, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, aby w ustawodawstwie państwa właściwego uzależniono przyznanie zasiłku takiego jak rozpatrywany w postępowaniu głównym od przesłanki zamieszkania i obecności na terytorium tego państwa członkowskiego.

Artykuł 22 ust. 1 lit. b) i art. 22 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym i znowelizowanym rozporządzeniem nr 118/97, zmienionego rozporządzeniem nr 307/1999, należy interpretować w ten sposób, że osoba znajdująca się w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym zachowuje prawo do pobierania świadczeń wskazanych w tym pierwszym przepisie po przeniesieniu miejsca zamieszkania do państwa członkowskiego innego niż państwo właściwe, pod warunkiem że uzyskała wymaganą na to zgodę.

Podpisy